

עטרת המקרא באורים בפרשה בדרך הפשט

הלל של ליל הסדר

בפסחים קטו: איתא עד הדין הוא אומר, ב"ש אומרים עד אם הבנים שמחה. וב"ה אומרים עד חלמיש למעינו מים. יש לעי מפני מה תיקנו חז"ל לחלק את ההלל בליל הסדר. ובפסקי הרי"ד שם כתב ו"ל, פ"ה מה ששינו לעיל ומסיים בשבת, זהו שאומר מקצת ההלל ואין גומרין אותו כולו, מפני שהיו גומרין אותו אחר אכילת הפסח, כדתנן לעיל הראשון טעון ההלל באכילתו כו"ע. והיינו החלק הראשון של ההלל הוא גמול ההגדה, (ע"י פסחים קטו, וברמב"ם בסה"ע ע"ג), והחלק השני של ההלל הוא מדין הפסח, ולכן צריך לאומרו לפני צות כהפסח (ע"י רמ"א סי' תעז).

והנה המאירי בפסחים צה. כתב ו"ל, הראשון טעון ההלל באכילתו כמכתיב לחם עני ודרשו בו עינוני עני דברים הרבה. [וע"ע בפ"א פסחים צה. דסיפור יציאת מצרים ליתא בפסח שני, מדאיתא במשנה הדשני אינו טעון ההלל באכילתו. ולכאורה כוונתו לדברי כהמאירי, וסבר דמדליכא ההלל באכילת פסח שני, מוכח דליכא גם עיקר דינא דעוניני עני דברים הרבה]. אלא לדבריו יוצא דא"ל דין בפסח כ"א במצה, ואטו נאמר שהאכול פסח בלא מצה, אינו קורא ההלל בשעת אכילה.

עטרת הפסחים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

וכל המרבה לספר ביצי"מ הרי זה משובח

"ומאחר שהקדמוני לדבר מדעי אכלת מצה ומורו עלינו לדעת כי הלימות בעול התקדש זה הוא מצות 'והגדת לבנך ביום ההוא', והוא מוטל על כל א' מישראל, איש גדול כמו והבנתו, ועל כל התקינו לומר ההגדה בשבת הגדול לחם שכל אחד לפי והתננה ימצא לו עת וזמן וסדר ולבאר לעצמו הדברים לפני בא יום, בכדי שאחר כך בבוא הזמן, אב לבנים יודיע, וכיוון לקיים מצות עשה זו בלב שלם ואין קץ למתן שכרה ושמחה גדולה היא לפני השי"ת בלילה ההוא. כמבואר בזוהר הקדוש פ' בא, 'ועיקר המכוון בלילה הזה לטעת בלבבות הצעירים שרשי האמונה, ויודי הדת, על כן לא יחסוף כחולך על גחליים אבלי ישתדל לבאר הדברים להמסבין כפי כחו, והיינו דאמר רבן ממליל כל שלא אמר שליטה דברים אלו בפסח לא יצא יד"ח. וכבר הרגיש המהרש"א כי לא מצינו בננו מצה מוציאה מחייב להגיד ולבאר בעת עשייתה טעמה ונימוקה וזאת ב' אלו וטעמא בעי, אבל הוא הדבר אשר דברנו כי אכן הנהגה בעבודת ליל ליל הוא מצות והגדת לבנך להניח בלבבות הבנים היחיים יסודי אמונתנו ודתנו, כי ה' עבדו זה עשה ה' לנו בצאתנו ממצרים, כאמרו והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם, כי הנה הדם הוא אות תמורה על תכונת נפש ישראל שמוכנים בכל עת לשפוך דמים כעבור אמונתם ודתם ...' דברים אלו דרש הגה"ק רבי יוסף נתניה קורניצ' זצ"ל א"כ קורא בנועם אמריו לקהל עדתו, והדברים חיים וקיימים לעד.

בליל התקדש חג זוכים אנו לקיים הרבה מצוות דאורייתא ודרבנן מנהגי ישראל, וכל העובדה טבין עליו ומתעליל לעילא ולעילא, ואחד משתי המצוות דאורייתא שאנו מקיימים הוא מצות 'סיפור יציאת מצרים', וכמה הפלוגו בזוה"ק בשבת דא שירתא, דבירי הוזר הנאמרים בתחילת השבת, וכך הם תוכן הדברים בתרגום ללשון: 'מצוה אחת זו לספר ב'שבת יציאת מצרים', כל אדם לומר על פ' אדם לומר ב'שבת יציאת מצרים', כל אדם לומר על פ' אדם לומר ב'שבת יציאת מצרים', וכל אדם לומר על פ' אדם לומר ב'שבת יציאת מצרים'. עתה הוא לשמח ב'שבת יציאת מצרים', וכל אדם לומר על פ' אדם לומר ב'שבת יציאת מצרים'. עתה הוא לשמח ב'שבת יציאת מצרים', וכל אדם לומר על פ' אדם לומר ב'שבת יציאת מצרים'.

...נמצא מוכח מזה דאמר י"ת לך והודיעם ואזל משם והודיעם, מוכח דאפשר הודיע זה העולם שמשם קודשת שבת ויש מחשבת תפיסה ביה להבין הדבר ולהשיג משגה מעולה ביה. והוא, אבל בנסי יציאת מצרים תפיסה ביה בעולם העליון זה משגם בא הנסי יציאת מצרים, ומשם אנו ממשיתים הארה בכל פסח כנ"ל, כי יסוד לנו בסדר ההגדה אפילו וכל המרבה לספר כי הרי זה משובח, ולכאורה אינו מוכח מה יהיה הרעיון בסיפור זה, כיון שהוא דבר קצוב לומר הניסים שעשה לנו ונוכל זה לספר באיזה שעות ומה יהיה עוד הריבוי, ובפרט אם כולנו יודעים את התורה והמעשה הכתובה בתורה הניסים שעשה ית' ומה יהיה עוד הריבוי, רק ע"ל הנ"ל כי נסי יציאת מצרים לספר כלו כי ית מחשבת תפיסה ביה בעולם זה משגם נשתלשל הנס, ואם יספר אלף שנים לא יגיע לקצה הסיפור כיון שאין שיעור וקץ להדבר לפי מחשבות אדם...

זרע קודש

ונראה, הנהגה בפרשת ראה (זו ב"ג), כתוב, וחבת פסח לך אלוקי כו'. לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני. ומבואר דלחם עוני שיעונין עליו דברין הרבה, הוא דין עליו הפסח. ולכן אפשר דאף בלא מצה, יש לקיים את הענין עליו דברים הרבה עליו הפסח. ומה דמוכח בפסוק אכילת מצה שבעת ימים, א"ע דליכא ערובי למה שבעה, לפי ע"פ דברי הרמב"ם שכתב דאכילת מצה שבעת ימים היו כמו שירי מנחה. ומכאן נראה ד"ענין עליו דברים הרבה" שם גם בפסח, יש להביא מדברי התוס' פסחים קיד. שכתבו דדינא דרבנן גמליאל לומר פסח ומצה מרור, יסודו מדין עונין עליו דברים הרבה. ומבואר דשייך הך דינא גם בפסח.

ולדעת המאירי דכל ההלל הוא מדין עונין עליו דברים הרבה, שוב צ"ב למה תיקנו לחלק את ההלל. ונראה, והדברים הרבה העונין את המצה לפסח על לחם עוני לפני אכילתה, צריכים לבאר ענינה של המצה מהו, ולא סגי באמירה שבת גרידא, דמה"ט סבר ר"ג שצריך לבאר הטעם של פסח מצה ומרור לפני האכילה. ולכן גם ההלל שאנו אומרים לפני אכילת הפסח והמצה, צריך להיות שייך ליציאת מצה, וזה שני הפרקים הראשונים. הללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, ובצאת ישראל ממצרים.

עטרת ודיבון מחקרים הלכתיים

שיעור בזית

השבו עסוק בע"ה בשיעור כזית הנוגע לחיוב אכילת מצה בליל הסדר.

הנהגה נודעת שנתקנו רבותינו האחרונים בענין שיעור הביצים. ונבאר בקצרה יסוד המחלוקת. איתא בגמ' פסחים קט. אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ביום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע (היינו 2.72*2.72 אצבעות). וכוננו שרביעית היא רביעית הלוג ושיעורה שווה לשיעור ביצה ומחצה. והנה כתב הצ"ח בפסחים קטו: שמדד את היחס שבין הביצים המצויים בזמננו לבין האצבעות [אצבע היינו רוחב הגודל] ומצא שלפי השיעור הנ"ל במקום שנקבל ביצה ומחצה אנו מקבלים שיעור של ג' ביצים. ועל כרחו, או שהגודלים של זמננו נתגדלו ממה שהיו בזמן חז"ל, או שהביצים שבזמננו נתקטנו. וכיוון שידוע שהדורות הולכים ונחסרים, על כרחו שהביצים של זמננו נתקטנו. וממילא, אם אנו באים לשער בביצה של זמננו, צריך להכפיל את השיעור. וכדברים האלה ממש כתב גם החת"ס באו"ח ס' קכח, שמדד ומצא שחייבים לומר שהביצים של זמננו קטנות יותר מהביצים שהיו בזמן חז"ל. וכך כתב החזו"א בקונטרס השיעורים ומאורע זה אירע בזמן האגודל בעל נ"ב והגר"א, שמצא דמדת האצבעות ומדת הביצים אינן משתוות אצלנו, ומדת הביצים קובעת שיעור חלה מחצה ממדת האצבעות, ובאשר לא מסתבר שהאצבעות שלנו נחרבו מדורות הראשונים. החליטו שנתקטנו הביצים, וקבעו לכל ישראל לקבוע המדה ע"פ האגודל. ועל פיהם נהגו כל בני הגולה, ונתפרסם בכל הספרים הבאים אחרים דביצים שלנו קטנים הם וכו', וכתב לי נאמן שמסר לו הרב"צ ז"ל דלר שליט"א ממונה על תיקון עירובין בירושלים, שגם הגרש"ס זצ"ל זקן ההוראה של ירושלים, היה מיקיל פרצה עד עשר אמות לחשוב הטפח 10 ס"מ כשלא היה אפשר לתקן. ואמנם היה מחמיר במקום שאפשר למחשב הטפח 8 ס"מ. ואמנם, זה שהיה מחמיר אין זו הוראה אלא מדה טובה ועין יפה, אבל זה שלא היה אוסר בשעה שלא היה אפשר לגדור והיו אלפי רבבות ישראל מיקירי ירושלים נושאים משא בחוצות ירושלים ע"פ הוראת רבם בא"י מוחה ומערער, זו היא עיקר הוראה כדעת הג"ב והח"ס, והרי מנהיג ירושלים כמנהג חז"ל. וע"י במשנ"ב ס"ו תפ"ק ס"א שכתב, דע דמש"כ המחבר כזית כחצי ביצה לאו מלתא פסיקתא היא בזמננו, דיש מאחרונים שהוכיחו דביצים המצויים בזמננו נתקטנו הרבה עד למחצה מכפי שהיו בימים הקדמונים שבהם שיעור חממים. ולפ"ז, בכל מקום שהשיעור הוא כחצי ביצה צריך לשער בכביצה חממים. ועיין בשע"ת השכרעי, שיש לחלק בזה לענין שיעורין בין דבר שחיובו מן התורה לדבר שחיובו מדרבנן כגון מרור בזה"ז אפיקומן וכוסות. ונמצא לפ"ז, בזמננו יחתייב לאכול מצה עד כשיעור ביצה, ומרור יצא בדיעבד אף אם לא אכל רק כשליש ביצה.

אמנם, כמש"כ המה"ב, פשוט דברי השי"ע מורים שמשערים בביצים של זמננו ולא חל שום שינוי בגודל הביצים, וכן נהגו גדולי חכמי הספרדים. ובאר לציון ח"ג. כתב חז"ל, ועל פי זה כל דברי החזו"א להכפיל את השיעורים וכו' אינם אלא לבני אשכנז שיש להם לילך אחר דעת רבותיהם, ולדבריו קביעת רבותיהם קובעת להם את השיעור. אף לבני ספרד, אף החזו"א יודה שיש להם לילך אחר רבותיהם, וכיון שנתבאר שכל חכמי ספרד הורו לפי חשבון הרמב"ם ששיעור את הרביעית כ"ז דרהה, א"כ אף לדעת החזו"א יש להורות להם לנהוג כן ואינם צריכים להחמיר כהשיעור הגדול.

והנה לפי ב' דיעות אלו יוצא שבמידות של זמננו שיעור הרביעית הוא 86 סמ"ק (כמניין כוס) לדעת הרמב"ם ו 150 סמ"ק (כמניין כוס הגון) לדעת הג"ב והגר"א [במעשה רב ס"ק והחת"ס].

והנה כ"ז בנוגע למידות אגודל וביצה ורביעית. אמנם בנוגע לכזית לא נתבאר בש"ס בשום מקום מהו היחס בין שיעור כזית לשאר השיעורים. אמנם מדברי הראשונים נראה שנתקנו בדבר. דהב"י הביא דמדברי התוס' בחולין קג: מבואר דכזית היא חצי ביצה, ומדברי הרמב"ם מוכח דס"ל דכזית היא שליש ביצה [דבה"ל עירובין תב דגרורות היו שליש ביצה, ובגמ' שבת צא: מבואר דכזית הוא פחות מגרורות]. וע"י במשנ"ב שם דגם במחלוקת זו יש לנקוט להחמיר במצוות דאורייתא ולהקל במצוות דרבנן ולאדם חולה כתב שיכול להקל אפילו בדין דאורייתא.

אמנם כבר מפורסמת הוראת הגרי"ח מוולוז'ין זצ"ל דס"ל דשיעור הכזית אינו תלוי כלל בשיעור הביצה, אלא הוא תלוי רק בזיתים שיש זמננו. ולפ"ז, שיעור הכזית הוא קטן בהרבה מכל הזיתים. וראה באחרות רבינו שכתב חז"ל, מור"ד זצוק"ל אמר לי, שמרן החזו"א הי' מחלק למסובים עמו בסדר. מרור שגודלו לפני שפררו הי' בערך כשליש ביצה של היום. ואינו זוכר מור"ד אם מרן החזו"א לקח עבור עצמו קצת יותר. ואמר לו מרן למור"ד שמעיקר הדין כזית הוא כגודל זית בינוני של היום, וכן היו נוהגים ומזה הקדמונים, רק אח"כ התחילו למדוד כזית לפי חלקי ביצה. ומהות החומרות של גודל הזית שיהי' כגודל ביצה שלנו לסוברים שנתקטנו הביצים וביצה שלנו כחצי ביצה שלהם. וביתו, שכן הוא נוהג כמורן זצוק"ל. לחלק שיעור מרור לבני ביצה, אבל מור"ד לעצמו לוקח כזית יותר גדול שני שלישי ביצה של היום. ולכורך נתן לב"ב חריין פחות מהשיעור הנ"ל במרור, ונתן להם כשיעור כזית בינוני שלנו כג"ח מוולוז'ין זצ"ל, וכן מור"ד לוקח לעצמו ככורך שיעור קטן.

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

הרה"ק רבי יחזקאל מקארלסבורג זי"ע

בעל "מראה יחזקאל" - כ' ניסן תר"ה

הנהגה טובה ודרך הטוב והישר... איך ללמוד תורה לשמה ועיון תפלה ועשיית המצוות בשלימות דחילו ורחימו לפרחא לעילא. רק תשימו עיניכם על הפשט, אם הוא חד וחריף... גם מה שכתב שריבנו ז"ל יתרוץ לו אותן הקושיות ואז ידע שאין חכם וקודש כמוהו, על זה מלאתי פי שחוק... מה ענין שמיטה אצל הר סיני, וכי מי שיועד לפלפל ולתרץ קושיותיו קדוש יאמר לו, מה זה לפני איש אלקים קדוש כמוהו, כבר אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאבי ורבה, וחד ממשמי קמיה דמר יתרוץ לו כל ספיקותיו בלימוד הנגלה שהוא בעיניו כקלפית השום נגד השכל הנעלם אור צח ומצוחצח הנסתר בפנימיות התורה... ובר מן דין, היכן מצינו בכל התורה שמצוה להיות חכם גדול וחריף, רק שצריך לקיים מצות 'והגית בו יומם ולילה', ולא להתבטל מדברי תורה אפילו רגע כמימא... והעיקר הוא יראתו קודמת לחכמתו. וכתבתי זאת רק להוציא הטעות מלבכם. ואולם ברבינו ז"ל תרוויחו איתנהו ביה"...

בפקודת רבו הק' מרימנוב, נעטררבי יחזקאל לקבל עליו עול הריבנות, ובשנת תקס"ז, בהיותו בן כ"ג שנה, נתמנה לכהן כרב ואב"ד דק"ק אוסטריק הסמוכה ללינסק. לאחר שבע שנות כהונה, בשנת תקע"ג, עבר לכהן כרבה של טערצאל שבהונגריה, עד שבשנת תקפ"ג נקרא לשבת על כסא רם ונשא כרבה של קארלסבורג וכל מדינת זיבענברגען (טרנסילבניה), במלצתו של גאון ישראל החת"ס סופר זי"ע.

מאז היה רבי יחזקאל לאחד ממנהיגי יהדות אירופה בדורו. מהפכה עצומה חולל במדינתו, כאשר רבים השיב מעון וקירב המוני נפשות ישראל לאביהם שבשמים. בעתהיה שימש טרנסילבניה כמקלט עבור אנשים רבים שנמלטו ממדינות אחרות ועגנו את נשותיהם מסיבות שונות. רבי יחזקאל בחכמתו ובתבונתו הצליח להחזיר בימיו כמאתיים עגונות.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

השמועה על דרכו החדשה של רבי יחזקאל, שמצא לו נתיבות בדרך החסידות, עשתה לה כפפים עד לבליץ עיר מולדתו הרחוקה, ולא נעמה לאזני אביו, גם לא לאזני חבריו ומכריו שם. האב לא רצה לייסר את בנו הגדול, אך אחד מחכמי העיר, רבי שלמה פילץ שמו, גמר בלבו לפנות אל רבי יחזקאל בדברי כיבושין להניאו מדרך זו. באגרת ארוכה העלה ר' שלמה טענות וקושיות שונות אודות משנת החסידות, והרהיב עוז לבקש מרבי יחזקאל שיואל נא להראותו מחידושי תורתו של רבו הרה"ק מרימנוב, יתירה על כך ובזאת יבחן, באם ידע לתרוץ כמה קושיות ששלח לו. והבטיח, כי אם ימצא את חידושי רבו נכונים, והתירוצים יתיישבו על לבו "אז יבחן אצלו שאין חכם וקדוש כמוהו ויספר תהלתו בקהל רב הסררים למשמעתו".

רבי שלמה פילץ מסר את האגרת לרבי יוסף אבי רבי יחזקאל, על מנת שישגרה לבנו, ורבי יוסף, שכאמור תהה בעצמו על מעשי בנו צירף מכתב משלו לאגרת זו, ושיגרו לבנו היושב בלינסק. רבי יחזקאל דרך קטנו והשיב תשובה ארוכה, הלא זו תשובתו המפורסמת, אשר לו"נ דפס"ה בספרו שו"ת מראה יחזקאל (סימן קד) "בענין דרך עבודת הצדיקים והחסידים", תשובה שתוכה רצוף אהבה לחסידות ולצדיקה, התשובה הפכה לאמור מפורסם שלא מש מעל שולחנם של צדיקי החסידות, והרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע בעל 'דברי חיים' היה קורא אותו הרבה כשעיניו זולגות דמעות.

בין בתרי המכתב מספר רבי יחזקאל על קדושת רבו מרימנוב, וכיצד הגיע אליו, וכתב כי "בעת ההיא היה הגאון האלוקי האבדפ"ה ק"ק לינסקא (הרה"ק מלינסק) עורנו בחיים חיותו וגדול ממנו בשנים הרבה, ואף על פי כן הרכין לו ראשו עד שברכו, ועמד לפניו באימה ופחד יותר ממני, לפי שהשיג יותר את מעלתו הרמה והנשיאה, וגם כעת שקם בנו תחתיו ה"ה המאוה"ג הצדיק אב"ד ראפשיץ ושטריוב וכעת אב"ד בקרייז שלנו עומד עליו לשרתו כאחד מן התלמידים, הכל באשר לכל תעידו בעצמכם בראותם פניו כפני אלקים".

רבי יחזקאל מספר במכתבו, כי תחילה עלה ברצונו לכתוב מעט מעט מותרת רבו הק' מרימנוב, אך לאחר מכן חזר בו, "כי אף אם אכתוב לכם רובי תורתיו לא תהיה כוונתכם בעיון ההיא ללמוד איזה

מיום שהאירה תורת החסידות, על ידי רבינו הבעל-שם-טוב, התפשטה והלכה מעיר לעיר וממדינה למדינה, עד שנהא כל הגולה נמדורת אש.

אף גם לארצות הרחוקות יותר, בריחוק מקום ובריחוק לב, באו והופיעו זהורי אורה, ביניהן גם טרנסילבניה (זיבענברגען), בה האיר לארץ ולדרים עליה הרה"ק רבי יחזקאל פאזעט זי"ע, הוא אבי שושלת בית דעעש לחצרותיה.

רבי יחזקאל נולד בשנת תקמ"ג, בעיירה ביליץ שבדרום שלעזיה, לאביו הרבני החסיד רבי יוסף ז"ל ולאמו הצדקנית מרת בריינדל ע"ה, המה גדלוהו לאהבת תורה ויראת שמים. ומיד לאחר שנעשה 'בר מצוה' שלחוהו לקבל תורה מפי גאוני הדור, תחילה ללייפניק שבמאוריה, בשיבתו רבי הגה"ק רבי ברוך פרענקל-תאומים זי"ע בעל 'ברוך טעם', משם עבר למעוז התורה בדורו - פראג, שם למד בבתי מדרשם של שלושת חכמי העיר, הגאון רבי שמואל לנדא, בנו של הגה"ק בעל 'נודע ביהודה' זי"ע ומרא דאתרא; הגאון רבי אלעזר פלעקעלס; והגאון רבי לייב פיפשעלס, זכר צדיקים לברכה, שלש אלה סמכו ידיהם עליו כי גדול בתורה הוא וראוי להורות הוראה בישראל.

לאחר שא בררית הנישואין, עם בתו של הנגיד רבי משה העניק ז"ל מהעיר לינסק, היה סמוך שם על שולחן חותנו, כשהוא יושב על התורה ועל העבודה בבית מדרשו של רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדל מלינסק זי"ע - אבי רבינו הק' מראפשיץ זי"ע, עד מהרה הכיר אותו צדיק בטיבו של האברך הצעיר, והכניסו במחיצת תלמידיו המובהרים, כשהוא מציל מהודו עליו ואף קובע עמו שיעורים בנגלה ובנסתר, והוא הגבר אשר קרבו אל הקודש, אל דרך החסידות, וצירפו אליו בנסיעותיו לחסות בצל כנפיו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, שהיה לרבו המובהק, ונפשו קשורה בנפשו.

לאחר פטירת הרה"ק מלינסק, לחם רבי יחזקאל בעוז ובתעצומות בעד מינויו של בנו, רבינו הק' מראפשיץ, על כס אביו ברבנות לינסק, ואף הרבה לכתוב לצדיקי הדור אודות כך, ולא הרפה עד שידו גברה וחתמת המתנגדים שככה.

עטרות של שבליים

פלאות ופדראות

על ביעור - חמץ!

מעשה בעם הארץ שנהג מדי שנה בשנה לשתות ארבע כוסות שכר בליל הסדר. משנודע הדבר לחבריו נזדעזעו לשמוע שבמקום לקיים מצוה הרי הוא שותה חמץ גמור בפסח, בליל התקדש הזה, אך כאשר ניסו להסביר לו כי הינו עובר על עבירה חמורה, נפלו דבריהם על אזנים אטומות, כי הוא טען בעקשנות שכך נהגו אבותיו, ומנהג ישראל תורה, ובודאי לא נכשלו הוא ואבותיו בתקלה כזו.

פעם נקלע רבינו הק' מראפשיץ זי"ע בשכונתו ושמע על היהודי השותה שכר בפסח ואי אפשר להניאו מכך, קרא לו ואמר לו כי יש לו ראייה ניצחת שאסור לשתות שכר לך' כוסות, שהרי אומרים בנוסח הברכה של בדיקת חמץ "על ביעור חמץ", ושכר בשפת האידיש הוא "ביער", ואם כן הלא אומרים בפירוש ש"ביער" הוא חמץ גמור. לאחר "דברים מפורשים" כאלו השתכנע סוף סוף אותו בור ועם-הארץ, וחלל ממעשהו זה.

השבת לא תפסיד את הפרנסה

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשותו. פמה שאמר לאברהם אבינו וכו', ועבדום

השבת היה להם עושר גדול וכבוד, כמו כן תקוותו חזקה שעל ידי שמירת שבת נשיג עושר וגדולה, והמה השונאים הרודפים אותו בזה יבושו אחור ותהיה להם מפלה בזכות יום השבת הזה שקוראין שבת דן, וזה דייקא 'דן אנכי'..."

ראפשיצע קניידלעך

בני העיר ראפשיץ, היו נוהגים מדי שנה באחרון של פסח, להביא אל מעון קדשו של רבינו הק' מראפשיץ זי"ע "קניידלעך", להעלותם על שולחנו הטהור, ומהם אכל הוא ותלמידיו שהסבו עמו, למרות שכל ימות החג החמירו שלא לאכול כי אם ממה שבישלו בתוך הבית, אמנם ביום טוב אחרון של פסח נהגו במדינת הים כי היו אוכלים דווקא אחד מתבשילי רעהו, ונודע מה שכתב רבינו בספ"ק זרע קודש: "יום טוב האחרון של פסח מורה על התחברות ישראל, שאין מחמירים כל כך, ואין אחד מחמיר יותר מחבירו, ויכול כל אחד לאכול עם חבירו, אז מורה מה פעלנו באכילת מצה, שבאנו להתחברות". והיה אומר בדרך צחות, שמה"קניידלעך" מכיר את טיב בעליו, כי הרי עושים אותם משומן אוזים, ואם כן אם ה"קניידלעך" טובים הם, סימן שבעל הבית קם לפנות בוקר לומר תהלים, ואז נותן גם מזון לאוזיו, אולם אם ה"קניידלעך" גרועים, סימן הוא שבעליהם אינם מהמשכימים...

ועני אתם ארבע מאות שנה, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (הגדה של פסח).

היה רבינו הרה"ק בעל "עטרת ישועה" מדזיקוב זי"ע תקיף במלוכה ולוחם למען כבוד השבת קודש. בדרכי נועם ובנתיבות שלום היה מדבר על ליבם של הרחוקים מדרך ה', שיקבלו על עצמם לשמור שבת כהלכתה. וכך פירש בספרו הק':

"ברוך שומר הבטחתו לישראל, שהקב"ה חשב את הקץ לעשות. היינו, שיש ראייה מכוונת, שהמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, כי חשב את הקץ לעשותו, שנחשב תיכף בגאולה ראשונה המחשבה לעשייה, ולשון 'שומר' הוא מחשבה כטעם 'ואביו שמר' כו' (בראשית לז יא). 'ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה', מרומע על שבת כטעם הספר יצירה (פרק ד משנה יד) המליך אות ת"ו, בחן וברא בו שבת. היינו בעינינו אותו בעבור שמירת שבת. היינו, שאין מניחים לשמור את יום השבת הנקרא בשם 'ארבע מאות שנה' כנ"ל בספר יצירה. ואם אחד רוצה לשמור ולנוח ביום השבת אינם לוקחים אותו לעבודתם. אולם 'וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי', רומז שע"י יום השבת הגדול שיהיה חל בצאתם ממצרים בעשור לחדש שבו קוראין בנשיאים בשבת זו, דין הזה יכניע אותם כמו שהכניעו אז אותם בלקחם את פסחיהם וקשרום בכרעי המטה למען הראות להם שאין בהם ממש. 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', אף שמרוא את יום